

Dokumenty planistyczne gospodarki energetycznej w gminie

Dr inż. arch. Marta Skiba,
Zakład Architektury i Urbanistyki,
Uniwersytet Zielonogórski

Planowanie gospodarki energetycznej w gminie nie powinno być traktowane jedynie jako obowiązek ustawy (Ustawa z 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne oraz ustawa o samorządzie), według którego planowanie i organizacja zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe należy do zadań własnych gminy. Zrównoważony system energetyczny oparty na paliwach przyjaznych środowisku wpływa nie tylko na bezpieczeństwo energetyczne, ale i na lokalny rozwój gospodarczy.

Prawo energetyczne przewiduje dwa rodzaje dokumentów planistycznych:

- 1) Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe,
- 2) Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe – opracowywany tylko w przypadku, jeśli plany rozwoju przedsiębiorstw energetycznych nie zapewniają realizacji założeń.

Oba dokumenty powinny być zgodne z założeniami polityki energetycznej Państwa, miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego lub ustaleniami zawartymi w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, przez co spełniać też wymogi ochrony środowiska. Projekt „Założeń do planu zaopatrzenia” może być sporządzany zarówno dla obszaru całej gminy, jak i jej części. Obowiązujące przepisy nie określają, na jaki okres założenia powinny być sporządzane. Logicznym byłoby zharmonizowanie ich z okresem obowiązywania planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych zaopatrujących gminę w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, dla których minimalnym okresem są trzy lata. Projekt założeń do planu zaopatrzenia powinien określać cele energetyczne polityki gminnej.

Cele energetyczne gospodarki

Cele energetyczne, które gmina powinna realizować na swoim terenie, to:

1. Zapewnienie pełnego zaspokojenia potrzeb energetycznych odbiorców (poprzez zróżnicowanie źródeł zaopatrzenia w paliwa i energię, w tym źródeł odnawialnych, zapewnienie perspektywicznych dostaw i dostępności zróżnicowanych nośników energii,

Rys. 1. Cele energetycznej polityki w gminie. Źródło: autor

utrzymanie zapasów strategicznych i programu działań awaryjnych.

2. Minimalizację kosztów zaspokajania potrzeb energetycznych odbiorców (stworzenie rynku i możliwości konkurencji producentów paliw i energii, realizację zaspokajania potrzeb według zasady najmniejszych kosztów).

3. Zmniejszenie obciążenia środowiska naturalnego związanego z produkcją i użytkowaniem energii (restrukturyzacja zakładów przemysłowych, termomodernizacja substancji mieszkaniowej znajdującej się na terenie gminy, zmniejszanie energochłonności budynków i systemów energetycznych pod kątem zwiększenia sprawności infrastruktury, wykorzystywanie mniej uciążliwych dla środowiska nośników energii i ograniczanie emisji zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby – w celu zmniejszenia zagrożeń dla życia i zdrowia mieszkańców gminy).

4. Uzyskanie społecznego przyzwolenia i poparcia dla realizacji zintegrowanych programów ekonomicznych, energetycznych i ekologicznych (upowszechnienie wśród mieszkańców gminy i podmiotów gospodarczych informacji i decyzji odnoszących się do gospodarki energetycznej gminy i regionu, preferowanie i wspieranie kierunków i rozwiązań energooszczędnych, zwiększanie popytu na energię ze źródeł odnawialnych z uwzględnieniem możliwości finansowych mieszkańców oraz niezbędnego poziomu pomocy socjalnej, rozwijanie świadomości w zakresie oszczędności energetycznej i edukacji ekologicznej).

Sektor gospodarki narodowej

Sektory energii elektrycznej i gazu, ze względu na bezpieczeństwo narodowe i polityczne, przekonanie o roli

elementu suwerenności i stabilności, przez lata traktowane były w sposób szczególny – były mało podatne na reguły wolnego rynku. Specyfika ta wyrażała się ceną, regularnością i bezpieczeństwem dostaw dla kluczowych sektorów gospodarki oraz chęcią wyrażaną przez rząd zapewnienia nośników energii każdemu.

Przedsiębiorstwa energetyczne zachowały swoją pozycję monopolistyczną pomimo urynkwienia tego sektora, wielokrotnych zmian regulacyjnych samego prawa energetycznego oraz powołania Urzędu Regulacji Energetyki, jako rzecznika odbiorców paliw i energii. Praktyki monopolistyczne nadal są bardzo powszechne, o czym świadczy fakt, że:

- 1) osoby fizyczne – odbiorcy energii elektrycznej i paliw gazowych, bardzo rzadko decydują się na zmianę sprzedawcy. Istnieje ugruntowany pogląd o nierozzerwalności towaru dostarczanego odbiorcy ze świadczoną usługą przesyłania i dystrybucji. Ponadto istnieją przeszkody, które powodują, że prawo swobodnego wyboru sprzedawcy jest uprawnieniem teoretycznym, zwłaszcza, że przedsiębiorstwa energetyczne stosują swoisty system kar wobec swoich odbiorców, którzy zgłosili chęć zmiany sprzedawcy,
- 2) dla osób ubiegających się o przyłączenie do sieci największą uciążliwością jest odmowa przyłączenia lub podawanie bardzo odległych terminów (nawet kilkuletnich) ich realizacji przez przedsiębiorstwa energetyczne,
- 3) odbiorca jest też z reguły na niższej pozycji w przypadku dochodzenia roszczeń z tytułu niedotrzymania standardów jakościowych np. gazu i energii (gdy ulegną uszkodzeniu urządzenia odbiorcze wskutek przepięć czy z uwagi na zaniżone ciepło spalania dostarczanego gazu). Z reguły, przedsiębiorstwa energetyczne odmawiają pokrycia poniesionych przez odbiorcę strat, zwłaszcza, że jedynym skutecznym rozwiązaniem jest wybór drogi sądowej,
- 4) w przepisach nie jest także sprecyzowany sposób określania ilości prognozowanego zużycia energii i gazu, co powoduje różne obliczenia przez różne przedsiębiorstwa,
- 5) przedsiębiorstwom energetycznym często nie zależy na zwiększeniu sprzedaży swojego produktu.

Osoby fizyczne

Osoby fizyczne mają niewielki wpływ na działania, a w tym odmowy przyłączania zwłaszcza nowych użytkowników do systemu, przedsiębiorstw energetycznych. Odmowa podpisania umowy z podmiotami ubiegającymi się o przyłączenie do sieci przez przedsiębiorstwa energetyczne, odbywa się z powiadomieniem Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy z 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz. U. 2006.89.625 tekst jednolity z późn. zm.). Zgodnie z podanym wyżej art. ustawy, wystarczającym jest podanie przyczyny odmowy lub terminu (nawet bardzo odległego). Najczęściej przedsiębiorstwa ener-

getyczne niezainteresowane przyłączeniem do sieci uzasadniają odmowę niewystarczającymi środkami na zabezpieczenie rozbudowy sieci pozwalającej na przyłączenie. Zatem przepis powyższego artykułu o równoprawnym traktowaniu, jest martwy. Podobnie jak podany w art. 7 ust. 2 zakres określający zawartość umowy określanej właściwie jednostronnie, ponieważ odbiorca w rzeczywistości nie wybiera ani dystrybutora, ani właściciela sieci przesyłowych. Przedsiębiorstwa energetyczne są monopolistami rynku, często niezainteresowanymi przyłączeniami do sieci np. osób fizycznych planujących inwestycje w urządzenia do produkcji energii ze słońca czy wiatru. Ponadto odbiorcy energii deklarujący inwestycje energetyczne, zwłaszcza w urządzenia generujące energię ze źródeł odnawialnych, są traktowani jako użytkownicy sieci, a nie jako odbiorcy końcowi, co zmienia taryfy i w dużej mierze odstrasza od nowych inwestycji.

Obecnie realizacją podłączeń i budową elektrowni wiatrowych na terenie Polski, w większości zajmują się zagraniczne firmy, np. niemieckie, finansowane przez niemieckie banki, którym opłaca się spełniać wymogi stawiane przez polskich operatorów sieci. Samo określenie celów energetycznych gminy w wymienianych wyżej dokumentach polityki energetycznej, nie zmienia tego stanu. Brakuje wsparcia finansowego dla gmin, które chciałyby realizować politykę racjonalizacji zużycia energii (zmniejszenia energochłonności gospodarki) utrzymując wzrost jakości życia swoich mieszkańców.

Wnioski

Pomimo utworzenia Urzędu Regulacji Energetyki będącego rzecznikiem konsumentów energii, interes osób fizycznych nie jest odpowiednio zabezpieczony. Należy zabezpieczyć interesy pojedynczych inwestorów oraz kraju w odniesieniu do udziału ciepła, energii i paliw gazowych, zwłaszcza ze źródeł odnawialnych oraz lokalnych (np. odpadów drewna, słomy, torfu itp.), określonych w celu krajowym w art. 4 ustawy z 15 kwietnia 2011 r. o efektywności energetycznej (Dz. U. 2011.94.551). Obecnie ten zapis nie ma przełożenia na rozporządzenia wykonawcze. Cel krajowy nie może być realizowany, gdy nikomu nie zależy na jego wykonaniu. Ponadto określony cel krajowy oszczędności energetycznej nie jest możliwy do osiągnięcia bez dodatkowych nakładów finansowych. Cel ten uosabia zatem konflikt interesów:

- 1) krajowy – narzucony wdrożeniem dyrektywy 2006/32/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 kwietnia 2006 r. w sprawie efektywności końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych;
- 2) przedsiębiorstw energetycznych nastawionych na zwiększanie zysku przy minimalizacji kosztów i nakładów eksploatacyjnych;
- 3) odbiorców, dla których współczesnym wskaźnikiem jakości życia jest wzrost ilości urządzeń zużywających energię.